

Ngā whakaritenga hukihuki mā Ngā Poari Kaitiaki o Ngā Kura ā-Rōpū Ngahuru 1-7 ka Kōwhiri ki te Whakauru ki te Kaupapa Takoha

E kī ana te wāhanga 3 o te Ture Mātauranga 1989 e āhei ana ia ākongā ehara i te ākongā o tāwāhi ki te whakaurunga koreutu me te mātauranga koreutu ki ngā kura Kāwanatanga i te wā tīmata o te huritau tuarima o te tamaiti, ā, e mutu ana i te 1 o Kohitātea i muri i te huritau 19 o te tangata. Ko te tikanga o tēnei e kore e taea e ngā kura te whakahau utu ki ngā ākongā o te motu mō te whakauru, te taetae atu rānei, mō te tuku i te marautanga rānei.

Ngā whakaritenga hukihuki mā ngā kura ka whakauru ki te kaupapa*

1 Kaua rawa e tono takoha

- » Kaua rawa ngā Poari Kaitiaki ka whakauru ki te Kaupapa Takoha e "inoi" takoha, hāunga ērā mō ngā puni noho.

Ko te tikanga o tēnei kaua rawa ngā Poari Kaitiaki ka whakauru mai e tono takoha i ngā whānau o ngā ākongā, engari ia mō ngā puni noho.

2 Me tuwhera ngā whakataunga

- » E whakatenatenahia ana Ngā Poari Kaitiaki ki te kōrerorero tahi me ē rātau hapori kura me te whakaata i ē rātau whakaaro ina tuku whakataua mō te whakauru mai ki te kaupapa, kāore rānei, ā, me te whakamōhio atu ki ngā mātua mō tā rātau whakataua.
- » Me mātua whakataua i ia tau ngā Poari e hiahia ana ki te whakauru ki te kaupapa. Kāore e āhei ana ki te whakauru mō ngā tau maha.

3 Kei raro i te aroturuki me te tautuku

- » Me mātua whakamōhio atu ngā kura ki te Tāhuhu mēnā e hiahia ana ki te whakauru ki te kaupapa.
- » Ka tuku tohutohu, ārahitanga te Tāhuhu hei tautoko i te poari whakahaere, whakahaerenga me te whakamahi i te kaupapa, tae atu ki ngā whakaritenga.
- » Ka aroturuki, ka wawao te Tāhuhu ina kitea kua takahia te kaupapa.
- » Me mātua tuku ngā Poari o ngā kura i ngā mōhiohio ki te Tāhuhu ina tonoa.
- » Ki te takahia e tētahi kura ngā whakaritenga o te kaupapa, ka tangohia pea taua kura e te Tāhuhu mai i te kaupapa, ka whakamutu hoki/rānei mai i te whakauru ā muri ake.
- » Ki te takahia te kaupapa, ka whakaititia pea e te Tāhuhu ngā pūtea ā muri ake e tukuna ana ki te Poari o tētahi kura hei whakahoki mai i ngā pūtea e tukuna ana i raro i te kaupapa.

* Kei raro ngā whakaritenga i te whakaūnga o te whakamanatanga o te Pire Menemana Mātauranga (Ngā Takoha Kura) ā te mutunga o te 2019

Nga momo utu: E toru ngā momo utu a ngā whānau ki te kura

1 Ngā takoha

- » Ko ngā Poari o ngā kura e whakauru ana ki te Kaupapa Takoha ka whiwhi i te \$150 (kore GST) mō ia ākongā mō taua tau mō te kore whai rapu takoha (engari ia mō ngā puni noho).
- » Kāore e āhei ngā Poari o ngā kura e whakauru ana ki te kaupapa ki te tono takoha mai i ngā whānau o ngā ākongā, engari ia ki te kāhiritia e te Minita he aweretanga.
- » Ka āhei ngā Poari o ngā kura e whakauru ana ki te kaupapa ki te whiwhi takoha mēnā e hiahia ana ngā whānau - tētahi atu rānei - ki te tuku ki te kura.
- » Mēnā e hiahia ana ngā whānau, ētahi atu whakahaere rānei ki te tuku takoha ki te kura, kāore he utu GST, ā, ka taea te kerēme whiwhinga tāke mō te takoha.

2 Te hokonga mai o ngā rawa me ngā ratonga

- » He tūao ngā hokotanga/waitohu katoa, ā, tē taea te whakahau.
- » Mēnā ka whakaaetia he hokotanga, ka taea te utunga te whakahau.
- » Ka taea te utu GST.
- » Tē taea ngā whiwhinga tāke mō te takoha te kerēme.

3 Ngā utu taetae atu

- » E herea ana ēnei mō ngā ākongā e haere ana ki ngā kura tāuke, ahakoa ka whakauru te kura ki te Kaupapa Takoha, kāore rānei.
- » Ka utua ngā utunga taetae atu ki te rangatira o te kura tāuke.
- » Ka taea te utu te whakahau, ā, ka taea te utu GST. Tē taea ngā whiwhinga tāke mō te takoha te kerēme.
- » Kāore e taea e ngā kura tāuke ngā utu taetae atu te whakapiki me te kore whai whakaaetanga mai i te Minita.

Tauria

KI: Mēnā kua whakauru mai te kura ki te kaupapa takoha, ka taea te tono takoha mai i ngā mātua, engari ehara i te mea me utu rātau. Mēnā kua whakauru mai te kura ki te kaupapa takoha, tē taea te tono takoha mai i ngā mātua, ā, ehara i te mea me utu rātau. Me mātua utu ngā mātua i tēnei mēnā i whakaae rātau ki te hoko mai.

Whakaurunga

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi
Takoha tono	Whakaurunga
Takoha whakaurunga	Whakaurunga
Takoha māpere i waho rohe	Whakaurunga
Here	Whakaurunga
He takahi ture te utu mō ngā whakaurunga i ngā āhuatanga katoa, ahakoa ka whakauru tētahi kura ki te kaupapa takoha, kaore rānei.	
I te mea kāore he utu mō te whakaurunga, kaua he utu mō tētahi mea e pā ana ki te tukanga whakaurunga. Ki te whakahautia he "utu", he tono "takoha" kē tērā.	

Ngā Puni me Ngā Haerenga

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi
He noho puni mō tētahi akoranga (Hei tauria - Mātauranga ā-waho Tau 12)	Marautanga
He haerenga ā-takiwā mō tētahi akoranga tauwhāiti	Marautanga
Haerenga/Toronga mō tētahi wāhanga noa o te marautanga	Marautanga
Utu mō tētahi kaupapa i tua atu i te marautanga (Hei tauria - he haerenga retireti hukapapa i te mutunga wiki)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga
He takahi ngahere mō te Mātauranga i Waho i te Akomanga (EOTC)	Marautanga
He noho puni mō te marautanga noa (Ngā tauria - Puni whakawaia Tau 9, Puni EOTC Tau 7)	Marautanga
Kua kī te Minita kua aweretia ngā noho puni kura mai i te Kaupapa Takoha. Ko te tikanga o tēnei ka taea tonu e ngā Poari o ngā kura te tono ki ngā mātua me ngā whānau mō ngā takoha hei tautoko i ngā noho puni mēnā kei te moe atu.	
Ka tonoa pea ngā whānau ki te tautoko i ngā utu noho, kai me te haere ki te puni. Ko taua tonu he tono takoha. Kei ngā whānau te tikanga ki te utu i te katoa, he wāhanga noa o te takoha, kāore rānei.	
Kaua rawa ngā ākongā e aukatia mai i te haere ki tētahi noho puni e pā ana ki te marautanga nā te kore e taea, hiahia rānei ki te utu takoha mō ngā utu o taua tūmahi.	

ICT

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi
Te uru atu ki te whatunga kura	Marautanga
Te whakamahinga o te pūmārō o te kura	Marautanga
Te whakarite kia whai pūrere ngā ākongā pērā i ngā paparorohiko, waea atamai, pukatuhipoka, rorohikopona, Chrome Books (BYOD)	Marautanga
Te whakarite i ngā ākongā ki te tuku i ngā pūmanawa rorohiko, te hoko rānei i ngā raihana pūmanawa	Marautanga
Te whakarite i ngā ākongā ki te tuku tātaitai	Marautanga
Te hoko mai i ngā pūmārō, pūmanawa ehara i te whakature	Ngā Rawa me Ngā Ratonga

He utu ngā hangarau mōhiohio me te whakawhitihiti i rō kura (ICT) mō te whakarato i te marautanga. Ka taea te whakahau utu ki ngā ākongā mō te whakamahinga marautanga-kore o te ICT (me te Ipurangi), engari tē taea te whakahau utu mō te whakamahinga ā-marautanga.

Ka taea e ngā kura te tono ki ngā whānau kia hokona mai he pūrere mō tā rātau ākongā hei whakamahi i te kura (BYOD). Ka taea e te whānau te hoko mai tētahi, kāore rānei (e mōhiohia ana kāore pea e taea e te maha o ngā whānau te hoko pūrere mā tā rātau ākongā).

Kaua rawa ngā ākongā e aukatia mai i te whakauru ki ngā akoranga, ētahi atu mahinga marautanga noa mēnā kāore e taea, e hiahia ana rānei e tō rātau whānau te hoko mai i ā rātau pūrere.

Me mātua āhei ngā ākongā katoa ki te whakamahi i ngā rorohiko a te kura ahakoa i tuku takoha o rātau whānau ki te kura hei hoko, tautiaki hoki/rānei i ngā rorohiko, kāore rānei.

Kāore e taea te whakaurunga ki tētahi akoranga rorohiko te here ki ngā takoha a ngā whānau.

Ka takawaenga pea ngā kura i te hokotanga o ngā pūmārō, pūmanawa herekore rānei mā ngā whānau. He hokotanga tūao tēnei i ngā rawa me ngā ratonga.

Mēnā he pātai āu mō ngā takoha kura, te kaupapa takoha kura rānei me whakapā atu ki school.donations@education.govt.nz

Puoro

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Ngā whakaakoranga mai i ngā Kaiako Puoro Haere	Kāore i te hāngai	⊗ ⊗
Whakaakoranga - ā-akoranga, engari kaua mai i ngā Kaiako Puoro Haere	Marautanga	⊗ ⊗
Whakaakoranga - i tua atu i te marautanga	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Rīhi taonga puoro - tuku akoranga	Marautanga	⊗ ⊗
Rīhi taonga puoro - i tua atu i te marautanga	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$

Ka utua ngā Kaiako Puoro Haere (ITM) e te Tāhuhu, nō reira kāore e mate ngā ākongā e ākongia ana e ngā ITM te utu i ngā utu whakaakoranga.

Ka whakahaua pea e ngā kura ngā ākongā ki te utu mō te rīhi i ngā taonga pūoro ka whakamahia i waho o te tuku marautanga puoro, mō ngā whakaakoranga i tua atu i te marautanga ka rapua mai i ana ākongā.

Ngā Kaupapa me Ngā Akoranga

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Ingarihi mō te Hunga Kōrero Reo Kē	Marautanga	⊗ ⊗
Whakapakari Pūkenga Pānui me te Tautoko Akoranga	Marautanga	⊗ ⊗
Ngā "utu marau" kura tuarua	Marautanga	⊗ ⊗
Ngā wāhanga motuhake (hei tauira - Montessori, Arrowsmith, arareo Māori, Hāmoa rānei)	Marautanga	⊗ ⊗
Ngā kaupapa tāpiri (hei tauira, Mathletics, Education Perfect)	Marautanga	⊗ ⊗
Ngā akoranga STAR	Marautanga	⊗ ⊗
Ngā akoranga taumata mātauranga matua e tukuna i roto i ngā kaupapa o te kura	Marautanga	⊗ ⊗
Akoranga mātauranga matua (whakaurunga takirua i te whare mātauranga matua)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Ngā kaupapa mātauranga tino pūmanawa	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$

Ka taea e ngā Poari ngā kaupapa ake te hoko hei whakamahi ki roto i te marautanga, engari kāore e āhei ki te whakahau i ngā whānau ki te utu i ēnei.

Ko te tūmanako ka tutuki i ngā kura ngā matea ako tauwhāiti o ngā ākongā, ka mutu kia kaua he utu mō aua whakaakoranga.

Ka whakahau utu pea ngā kura mō ngā kaupapa tāpiri i te wā whakamatua o te kura, i waho rānei o ngā haora kura engari kāore e taea e ngā kura te whakahau ngā whānau ki te whakauru i ā rātau tamariki/rangatahi ki ēnei kaupapa.

Ko ngā kaupapa pērā i te Mathletics ka taea te hoko hei whakamahi i te kāinga (tē whakamahi ai e te kura hei tuku i te marautanga) engari me āhei ngā whānau ki te kōwhiri mēnā me hoko mai, kaua rānei.

Ina hokona mai e ngā kura ngā akoranga mātauranga matua mō te kaupapa kura mā ngā ākongā matua, kāore e taea te whakahau utu ki ngā whānau mō ēnei akoranga.

Ina takawaengatia e te kura te whakaurunga a tētahi ākongā ki tētahi akoranga mātauranga matua, kei runga i te ākongā ngā utu e pā ana ki te akoranga mātauranga matua.

He kōwhiringa ngā kaupapa Mātauranga Tino Pūmanawa me ngā kaupapa i tua atu i te marautanga i waho kura (hei tauira, ngā kura kotahi rā) - me mārama he tūao, ā, he utu kei roto.

Ngā Kura Tāuke

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Ngā utu taetae atu	Whakature	← \$

Kei raro ngā kura tāuke i taua ture anō mō te whakaurunga koreutu me te mātauranga koreutu pērā i ngā kura ehara i te kura tāuke.

Ka taea e ngā rangatira te whakahau utu taetae atu ki te rahinga mōrahi e whakaetia ana e te Minita Mātauranga, ā, ka tono takoha pea mō ngā momo kaupapa, tae atu ki ngā take e pā ana ki te āhuatanga motuhake o te kura.

Kei raro ngā Poari o ngā kura tāuke ka whakauru ki te Kaupapa Takoha i aua whakaritenga anō pērā i ngā Poari o ngā kura ehara i te kura tāuke i whakauru mai ki te kaupapa.

Ngā Rauemi Akoranga

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Ngā rauemi ka whakamahia mō te tuku i te marautanga (hei tauira - papa, kai)	Marautanga	⊗ ⊗
Wāhanga whakahoki ki te kāinga i whakaae ai ngā mātua/whānau ki te hoko (hei tauira - pouakamērā, he kākahu)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$

Kei roto i te utu o ngā rauemi i te utu o te tuku i te marautanga.

Ki te whakahokia e tētahi tamaiti tētahi taonga i mahia ki te kāinga, ka taea te utu te whakahau mō ngā rauemi i whakamahia. Me whakamōhio atu ngā whānau mō te kōwhiringa ki te hoko kia mōhio ai rātau ki te utu. Ka taea e ngā kura te here ngā whānau ki te whakataua mēnā ka hokona mai e rātau te wāhanga whakahoki ki te kāinga ina rēhita te ākongā ki te ākongā.

Ko ngā kai e kainga ana i roto i te akomanga hangarau kai nō te akoranga marautanga - ko te take me whakamātau ngā ākongā i ngā kai e mahia ana e rātau kia mōhio ai e pai ana ki te kai (arotakenga tairongo me te kite).

Ngā Mahinga Kōwhiringa

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Te haere ki te kite i ngā rōpū puoro (marautanga-kore)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Ngā kapa hākinakina mutunga wiki	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Ngā mahinga ahurea i waho i ngā haora kura, i te wā tina	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Ngā mahinga hākinakina i waho i waho i ngā haora kura, i te wā tina	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Pō Whakangahau o te Kura	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$

Me mārama he tūao te whakauru ki ēnei momo mahinga, ka mutu he utu mō te whakauru atu.

Nō roto ēnei momo mahinga i te wāhanga 'hokotanga tūao o tētahi rawa, ratonga rānei'. Ko te whakamārama mō ēnei ko te 'me utu, kaua e whakauru rānei'.

Tē taea ngā ākongā te aukati mai i te toro atu ki ngā mahinga kōwhiringa i te mea kāore i utua e tō rātau whānau ētahi atu taonga (hei tauira, kaua ngā kura e whakahau i ngā whānau ki te utu i ngā utu hākinakina, he takoha rānei ki te noho puni i mua i te hoko tikitiki ki te pō whakangahau).

Ngā Kākahu Kura

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Nga kākahu kura mai i te toa kākahu o te kura	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$

Ka āhei te kura ki te whakarite kia mau kākahu e ai ki ana ture mō te whanonga me te āhua.

Ko te tūmanako kāore e tino nui ngā huamoni ki te kura mai i te hokotanga o ngā kākahu kura. He pai tētahi toenga iti kia ea ai ngā utu o te hokotanga.

He rawa/ratonga ngā kākahu kura ka taea e ngā whānau te hoko mai i te kura, i wāhi kē rānei. Ahakoa pea ko te kura anake te kaihoaki i tētahi kākahu hou, kei ngā mātua me ngā whānau te tikanga ki te hoko kākahu kura kua whakamahia kētia mai i wāhi kē.

Ngā Rauemi me Ngā Pukapuka Kura

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Ngā Puka Akoranga	Marautanga	⊗ ⊗
Ngā Puka Mahi (whakature)	Marautanga	⊗ ⊗
Ngā Puka Mahi (hokotanga tūao)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Tārua/tā (whakamahinga marautanga)	Marautanga	⊗ ⊗
Tārua/tā (whakamahinga whaiaro, marautanga-kore)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Ngā pukapuka (mēnā ka hokona mai e ngā mātua mai i te kura)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$

Ko te tikanga mā ngā whānau e whakarato ngā rauemi me ngā pukapuka mā ngā ākongā. Ki te hokona mai e ngā whānau ngā rauemi me ngā pukapuka mai i te kura, ka taea te utu te whakahau - engari kaua rawa e whakahaua ngā whānau ki te hoko i ngā rauemi me ngā pukapuka mai i te kura.

Ko te tūmanako kāore e tino nui ngā huamoni ki te kura mai i te hokotanga o ngā rauemi me ngā pukapuka. He pai tētahi toenga iti kia ea ai ngā utu o te hokotanga.

Ko te takuhe \$150 ka whiwhi i ngā kura ka whakauru ki te Kaupapa Takoha ka taea te whakamahi hei utu i ngā mea pērā i ngā rauemi me ngā pukapuka mā ngā whānau kāore e taea te utu.

Kei roto te utu o ngā puka akoranga i te utu o te tuku i te marautanga. Kāore e āhei ki te here i ngā ākongā ki te hoko, rīhi rānei i ngā puka akoranga, te utu puna rānei hei utu kei tūkinohia pea.

Ahakoa me tuku ngā puka akoranga mō te koreutu ki ngā ākongā, ko te tūmanako mā ngā ākongā ā rātau ake puka mahi e tiki mō ngā mahi. Ka taea ngā puka mahi te hoko atu engari kāore e taea ngā whānau te whakahau ki te hoko. Ki te herea he puka mahi, me tuku e te kura.

Ko ngā tārua/tā e pā ana ki te tuku i te marautanga me mātua whakarato e te Poari. Kāore e taea e ngā kura te tono takoha mō ngā utu tārua, tā rānei.

Huhua

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Ngā utu mematangā (hei tauira - ngā whakahaere matua, ngā whakahaere ākongā tawhito)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Moheni kura	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$
Ngā utu whakamahana, rama me te wai	Nga utu whakahaere	⊗ ⊗
Hopi, wē horoi ringa, ngā rauangiāngi	Nga utu whakahaere	⊗ ⊗

He kōwhiringa tāpiri ngā moheni kura e āhei ana ngā ākongā ki te hoko mai mēnā e hiahia ana rātau.

Kāore e āhei ngā Poari ki te tono takoha mai i ngā mātua mō ngā utu whakahaere - me kapi ēnei utu e ngā pūtea whakahaere a te kura.

Kauhoe

Te Mahi, Rauemi rānei	Momo Mahi/Rauemi	
Te kauhoe i roto i te marautanga (i te kura, i waho i te kura rānei)	Marautanga	⊗ ⊗
Te kauhoe hei mahinga tūao (wā tina, i waho haora kura)	Ngā Rawa me Ngā Ratonga	← \$

Ina uru mai tētahi wāhanga kauhoe ki te marautanga, tē taea te aukati ngā ākongā mai i te whai wāhi mai.